

צוות ההיגוי
ד"ר יוסי ביילין, יו"ר
ח"כ דניאל בן סימון
ד"ר ראלף הקסל
ח"כ שי הרמש
ח"כ מירי רגב
ח"כ נחמן שי
ח"כ רונית תירוש

"סנאט" מספר 386 בנושאים כלכליים - מדיניים:

השלכות ועידת קופנהגן לשינויי אקלים על מדינת ישראל

תקציר:

- עמדת ישראל ביחס למדיניות הפחתת פליטות גזי חממה (20% הפחתה בגידול הצפוי לפי "תרחיש עסקים כרגיל" בשנת 2020) הינה העמדה הנכונה, הראויה והמתאימה ביותר למאפיינים המיוחדים של ישראל.
- מדיניות צמצום הגידול, תואמת עמדות של מדינות אחרות בעלות מאפיינים דומים למשק הישראלי.
- היקף פליטות גזי החממה של מדינת ישראל נמצא במגמת גידול מתמדת לאור הגידול באוכלוסין, הגידול בתוצר לנפש והיעדר הפוטנציאל להפקת אנרגיה ממקורות מתחדשים רציפים (הידרואלקטרי, גיאותרמי, גרעין).
- ההכרזה על המדיניות בפורום בינ"ל הינה בעלת השפעה על המשק הישראלי ומשדרת נכונות ממשלתית להקצאת תקציבים לפעילות של הפחתת פליטות גזי חממה.
- לאחר ההכרזה על המדיניות על הממשלה להציג צעדי מדיניות בפועל לצמצום פליטות גזי חממה, בעיקר בתחומים של: אנרגיה מתחדשת, חסכון בחשמל והקמת מערכות להסעת המונים.

חברי צוות ההיגוי בעבר
יו"רים לשעבר:
הנשיא חיים הרצוג ז"ל
מר חיים י. צדוק ז"ל
מר עוזי ברעם
חברי צוות בעבר:
ד"ר יהודה לנקרי
ח"כ מיכאל איתן
ח"כ יוסי כץ, עו"ד
ד"ר וינפריד וייט
ח"כ גדעון סער
ח"כ יצחק הרצוג, שר
עו"ד אתי לבני
ח"כ איתן כבל
מר הרמן בונג
ח"כ אפרים סנה
ח"כ עמירה דותן
ח"כ נדיה חילו
ח"כ לאון לישינצקי
ח"כ גלעד ארדן
ח"כ אורית נוקד

בשימו:
קרן פרידריך אברט

Steering Committee

Dr. Yossi Beilin, Chair
Mr. Daniel Ben Simon, MK
Mr. Shai Hermesh, MK
Dr. Ralf Hexel
Ms. Miri Regev, MK
Mr. Nachman Shai, MK
Ms. Ronit Tirosh, MK

Former members of the steering committee

Former Chairs:
The Late President
Chaim Herzog,
The Late Mr. Haim J. Zadok
Mr. Uzi Baram

Former members:

Dr. Yehuda Lankry,
Mr. Michael Eitan, MK
Adv. Yossi Katz, MK
Dr. Winfried Veit
Mr. Gideon Saar, MK
Mr. Isaac Herzog, MK
Minister
Adv. Eti Livni
Mr. Eitan Cabel, MK
Mr. Hermann Bünz
Mr. Ephraim Sneh, MK
Ms. Amira Dotan, MK
Ms. Nadia Hilou, MK
Mr. Leon Litinetsky, MK
Mr. Gilad Erdan, MK
Ms. Orit Noked, MK

In cooperation with:
Friedrich Ebert Stiftung

היעדר ההחלטה האופרטיבית של ועידת האקלים שנעלה אמש בקופנהגן לא הפתיעה איש. היקף ועומק המחלוקות בין המדינות "המפותחות" לבין המדינות "המתפתחות" היו ידועים לכולם מאז מפת הדרכים של ועידת באלי שנתקבלה ב-2007. הציפייה הגבוהה שתלו כל הצדדים מהנשיא אובמה (שרק עצר בקופנהגן בדרכו חזרה מאוסלו לאחר קבלת פרס נובל לשלום) לא התממשה, והיא הסתכמה בהכרזה משותפת של ארה"ב ושל המדינות המתפתחות לפיהם המדינות יאבקו בשינויי האקלים אך לא ייטלו על עצמן מחויבות להפחתת פליטות גזי חממה.

מטרתה של ועידת האקלים בקופנהגן הייתה להאריך את פרוטוקול קיוטו שעתיד לפוג בדצמבר 2012, ולנסות ולגבש משטר אקלימי חדש על מנת לצמצם את פליטות גזי החממה הגורמים, על פי האו"ם, לשינויי האקלים הגלובליים.

מדינת ישראל שיוצגה בקופנהגן על ידי נשיא המדינה, מר שמעון פרס, והשר להגנת הסביבה, מר גלעד ארדן, הציגה בפעם הראשונה בוועידה את עמדתה בכל הקשור לשינויי אקלים. העמדה לפיה מדינת ישראל תתחייב לצמצם את הגידול בפליטות ב-20% ביחס "לתרחיש עסקים כרגיל" בשנת 2020 זכתה לביקורת רבה בעיקר של הארגונים הירוקים.

עמדה זו משקפת ייצור אנרגיה ממקורות מתחדשים (שמש ורוח) בשיעור של 10% מסך היקף ייצור החשמל בישראל, 20% חסכון בצריכת החשמל בשנת 2020 (שווה ערך ל- TWh16 לשנה) ושינוי מסיבי בתמהיל הדלקים לייצור חשמל שיהיה מבוסס ברובו על גז טבעי.

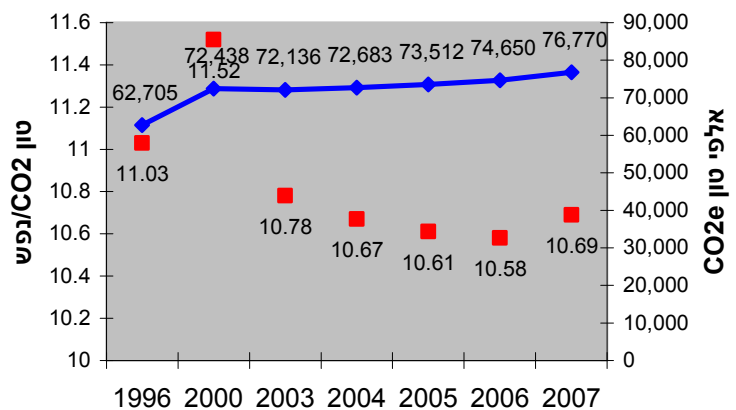
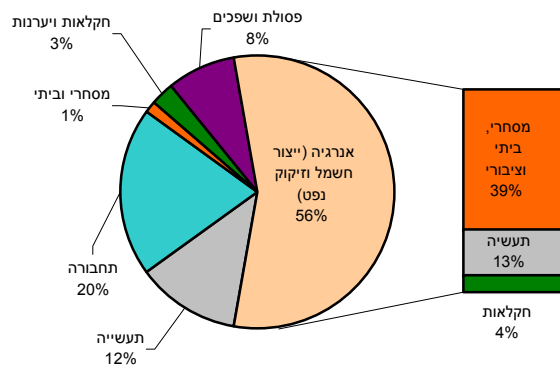
עמדה זו היא המדיניות הנכונה למדינת ישראל וזאת לאור מאפייניה המיוחדים, והיא לא שונה מעמדות של מדינות אחרות בעלות מאפיינים דומים למדינת ישראל.

מאפייני פליטות גזי החממה מדינת ישראל

נכון לשנת 2007, היקף פליטות גזי החממה במדינת ישראל הסתכם ב-76,770 אלף טון CO2 והיקף הפליטות לנפש היה 10.69 טון CO2/נפש. עיון בטבלאות הבאות מצביע כי עיקר הפליטות (56%) נובע מייצור חשמל וזיקוק נפט וכי היקף הפליטות הכולל גדל כל שנה.

פליטות גזי חממה בישראל (1996-2007)

התפלגות מקורות פליטת גזי חממה בישראל 2007

מעבודות שונות שהזמין המשרד להגנת הסביבה עולה כי בהינתן הנחת "תרחיש עסקים כרגיל" (קרי, המשך פיתוח המשק ללא שינוי במנגנוני הצמיחה הקיימים) היקף פליטות גזי החממה עשוי להכפיל את עצמו בשנת 2030 ביחס לשנת 2005 ולהגיע לרמה של 142,000 אלף טון CO2.

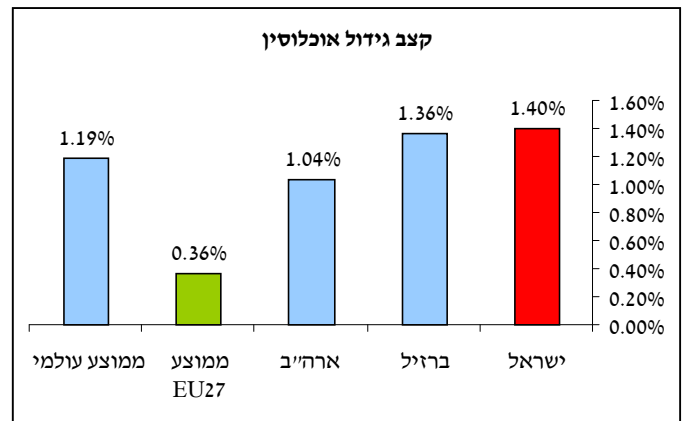
עיקר הגידול בהיקפי הפליטות נובע מקצב גידול האוכלוסייה (1.4% לשנה). קצב זה הינו מהגבוהים בעולם והוא מצריך עלייה בדרישה לאנרגיה וגידול בכמות הדלקים וכתוצאה מכך גידול בהיקף הפליטות. גם בפרמטר של צמיחה בתוצר לנפש (\$ 26,444 לנפש), המעיד על רמת פיתוח המשק, עולה כי מדינת ישראל נמצאת בתווך שבין המדינות המפותחות לבין המתפתחות עם רמה גבוהה של צמיחה בתוצר לנפש (4.1% לשנה) ביחס למדינות מפותחות אחרות.

לכך יש להוסיף את העובדה (שלא מודגשת יותר מדי) והיא שפוטנציאל הפקת האנרגיה המתחדשת במדינת ישראל הוא מוגבל. למדינת ישראל אין מקורות הידרואלקטריים וגיאותרמיים להפקת חשמל בהיקפים נרחבים, ויהיה זה חסר אחריות לבסס את

משק החשמל הסגור של מדינת ישראל (שאינו מחובר לרשתות חשמל אחרות כמו באירופה) על מקורות לא רציפים של שמש ורוח ללא גיבוי מתאים.

בהינתן מצב נסיבות זה (גידול אוכלוסין גבוה, משק מתפתח ופוטנציאל מוגבל של אנרגיות מתחדשות) לא יהיה זה נכון להשוות את המצב של מדינת ישראל עם מדינות מפותחות אחרות, אלא יש לחפש מדינות בעלות מאפיינים דומים, שנמצאות אף הן בתפר שבין מדינה מפותחת למתפתחת.

קצב גידול האוכלוסין הנמוך של האיחוד האירופאי כמו גם החיבור של רשתות החשמל בתוכו וההצטרפות של מדינות נוספות ממזרח אירופה שעדיין קיימים בהם מפעלים ומתקנים

מתקופת הסובייטים, והרצון העז להשתחרר מתלות המשק האירופאי בייבוא גז רוסי, מאפשר לאיחוד להוביל את העולם בכל הקשור לצמצום פליטות גזי חממה ולהצהיר על יעד גבוה של הפחתת פליטות גזי חממה (20-30% הפחתה בשנת 2020 ביחס לשנת 1990). אבל, גם בתוך האיחוד עצמו ניתן למצוא מדינות המוגדרות "מפותחות" (דוגמת ספרד ופורטוגל) שלהם מאפשר האיחוד להגדיל דווקא את פליטות גזי החממה שלהן.

לצורך ההשוואה ניקח את דרום קוריאה שהיא מדינה בעל מאפיינים דומים לישראל בכל הקשור לפליטות גזי חממה: היקף תוצר לנפש= \$ 26,833, גידול בצמיחה בתוצר לנפש = 4.7% לשנה, פליטות לנפש = 10.26 טון CO2 לנפש.

העמדה שהציגה דרום קוריאה בוועידה דומה מאוד לעמדה הישראלית. דרום קוריאה הצהירה כי תצמצם את הגידול בפליטות ב- 30% ביחס לתרחיש עסקים כרגיל בשנת 2020. אין ספק כי הפחתה גדולה יותר משל מדינת ישראל (20%) אבל מאחר שקצב גידול האוכלוסייה של דרום קוריאה נמוך משמעותית משל ישראל (0.33% בלבד לעומת 1.4%), נראה שהעמדה של מדינת ישראל אגרסיבית הרבה יותר.

השפעה של ועידת קופנהגן על מדינת ישראל

ועידת קופנהגן הסתיימה ללא הכרעה משמעותית בשל מס' סיבות שהעיקריות שבהן הן:

1. המחלוקת העזה בין ארה"ב לסין בכל הקשור להטלת מחויבות הפחתה מדידה, מדווחת ומפוקחת (Measurement, Reporting & Verification) על זו האחרונה.

2. היעדר הרצון (או היכולת) של המדינות המפותחות להעביר תקציבי עתק להתמודדות המדינות המתפתחות עם השלכות שינויי האקלים, בפרט לאחר המשבר הכלכלי שפקד את העולם בשנה האחרונה ושהותיר ממשלות רבות עם גירעונות תקציביים (ראה מקרה יוון).

למרות שועידת קופנהגן הסתיימה ללא החלטה משמעותית, נראה השפעה מסוימת על מדינת ישראל.

ראשית, עצם ההכרזה של הנשיא שמעון פרס בפניי הועידה על מדיניות "צמצום הגידול" של מדינת ישראל שידרה לעולם מסר לפיה מדינת ישראל כבר לא רואה עצמה כמדינה מתפתחת, וכי היא מחויבת להצטרף למאבק הגלובלי לצמצום פליטות גזי חממה.

שנית, ההכרזה, שתואמה עם ממשלת ישראל, משדרת נכונות ממשלתית להקצות משאבים גדולים יותר להשקעות בצמצום פליטות גזי חממה ובין היתר השקעה בפיתוח ייצור אנרגיה ממקורות מתחדשים וביצוע פעילות לתמרוץ האוכלוסייה לחסוך בחשמל.

העמדה הישראלית היא הנכונה, הראויה והמתאימה ביותר לנסיבות של מדינת ישראל, אבל השגתה אינה פשוטה כלל וכלל. המכשול העיקרי בנושא פליטות גזי חממה אינו ההחלטה על המדיניות אלא יישום המנופים להפחתת הפליטות. בעקבות ההכרזה הישראלית בוועידה, וחרף היעדר החלטה אופרטיבית מהוועידה, תפתח מדינת ישראל משק דל פחמן (Low Carbon Economy) ותקדם את המדיניות המוצהרת של 20% התייעלות אנרגטית וחסכון בחשמל, תזרז את המכרזים ואישורי התכנון להקמת מתקני ייצור חשמל ממקורות מתחדשים (רוח ושמשי) ותקדם ביעילות את הפרויקטים להקמת מערכות הסעת המונים התקועים מזה שנים רבות.